

Rolnummer 437
Arrest nr. 61/93 van 15 juli 1993

A R R E S T

In zake : de prejudiciële vraag gesteld door de Arbeidsrechtbank te Charleroi, afdeling Charleroi, bij vonnis van 8 oktober 1992, in zake J. Van Havre tegen de Rijksdienst voor Pensioenen.

Het Arbitragehof,

samengesteld uit de voorzitters F. Debaedts en M. Melchior, en de rechters L. De Grève, K. Blanckaert, L.P. Suetens, H. Boel, L. François, P. Martens, Y. de Wasseige en J. Delruelle, bijgestaan door de griffier H. Van der Zwalmen, onder voorzitterschap van voorzitter M. Melchior,

wijst na beraad het volgende arrest :

*

* *

I. Onderwerp

Bij een vonnis van 8 oktober 1992 in zake J. Van Havre tegen de Rijksdienst voor Pensioenen heeft de Arbeidsrechtbank te Charleroi, afdeling Charleroi, de volgende prejudiciële vraag gesteld :

« Is er al dan niet schending van het principe van niet-discriminatie vastgesteld bij artikel 6bis van de Grondwet door de wet van 20 juli 1990, artikel 3, § 1, tot instelling van een flexibele pensioenleeftijd voor werknemers, vergeleken met de bepalingen van de artikelen 7, achtste lid, en 9, § 1, van het koninklijk besluit nr. 50 van 24 oktober 1967, gelet op het criterium vastgesteld bij artikel 29 van het algemeen reglement van 21 december 1967 ? »

II. De feiten en de rechtspleging in het bodemgeschil

Bij de Arbeidsrechtbank is door J. Van Havre beroep ingesteld tegen de beslissing van de Rijksdienst voor Pensioenen waarbij hem een rustpensioen wordt toegekend op basis van een onvolledige loopbaan van 44/45en die de jaren 1947 tot 1990 omvat. De verzoeker maakt aanspraak op een volledige loopbaan van vijfenveertig jaar en beroept zich op het feit dat hij van 30 september 1946 tot 30 november 1991 heeft gewerkt.

De Rijksdienst voor Pensioenen heeft de jaren 1946 en 1991 niet in aanmerking genomen krachtens de artikelen 7, achtste lid, en 9, § 1, van het koninklijk besluit nr. 50 van 24 oktober 1967; de arbeidsauditeur had gesuggereerd dat het Hof een prejudiciële vraag zou worden gesteld en gaf als zijn mening te kennen dat (p. 4 van het advies) « ... de regeling betreffende het rust- en overlevingspensioen voor werknemers discriminerend is ten opzichte van de verzoekende partij die, hoewel zij meer dan vijfenveertig volledige jaren heeft gewerkt, er slechts vierenvieftig toegekend krijgt terwijl anderen, met slechts vierenvieftig jaren en acht maanden, een hogere uitkering verkrijgen ».

III. De rechtspleging voor het Hof

De prejudiciële vraag is bij het Hof aanhangig gemaakt door de overzending van een expeditie van de voormelde verwijzingsbeslissing, die op 15 oktober 1992 op de griffie is ontvangen.

Bij beschikking van dezelfde dag heeft de voorzitter in functie de rechters van de zetel aangewezen conform de artikelen 58 en 59 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof.

De rechters-verslaggevers Y. de Wasseige en L. De Grève hebben geoordeeld dat er ten deze geen reden was tot toepassing van de artikelen 71 en volgende van de voormelde bijzondere wet.

Van de verwijzingsbeslissing is kennisgegeven conform artikel 77 van de organieke wet bij op 6 november 1992 ter post aangetekende brieven, die op 9 en 10 november 1992 aan de geadresseerden ter hand zijn gesteld.

Het bij artikel 74 van de voormelde wet voorgeschreven bericht is bekendgemaakt in het *Belgisch Staatsblad* van 10 november 1992.

De Rijksdienst voor Pensioenen, vertegenwoordigd door zijn administrateur-generaal, waarvan de kantoren gevestigd zijn in de Zuidertoren te 1060 Brussel, heeft een memorie ingediend bij op 17 december 1992 ter post aangetekende brief.

De Ministerraad, vertegenwoordigd door de Eerste Minister, waarvan de kantoren gevestigd zijn te Brussel, Wetstraat 16, heeft een memorie ingediend bij op 21 december 1992 ter post aangetekende brief.

Afschriften van die memories zijn overgezonden conform artikel 89 van de organieke wet bij op 18 januari 1993 ter post aangetekende brieven, die op 19 en 20 januari 1993 aan de geadresseerden ter hand zijn gesteld.

Er is geen memorie van antwoord ingediend.

Bij beschikking van 2 maart 1993 heeft het Hof de termijn waarbinnen het arrest moet worden gewezen, tot 15 oktober 1993 verlengd.

Bij beschikking van 25 mei 1993 heeft voorzitter M. Melchior de zaak voorgelegd aan het Hof in voltallige zitting.

Bij beschikking van 25 mei 1993 heeft het Hof de zaak in gereedheid verklaard en de terechtzitting op 17 juni 1993 vastgesteld.

Van die beschikking is aan de partijen kennisgegeven, die, evenals hun advocaten, van de datum van de terechtzitting op de hoogte zijn gebracht bij op 25 mei 1993 ter post aangetekende brieven, die op 26 en 27 mei 1993 aan de geadresseerden ter hand zijn gesteld.

Op de terechtzitting van 17 juni 1993 :

- zijn verschenen :

. Mr. E. Grévy, advocaat bij de balie te Charleroi, voor de Rijksdienst voor Pensioenen;

. Mr. K. Ronse, advocaat bij de balie te Brussel, *loco* Mr. Ph. Gérard, advocaat bij het Hof van Cassatie, voor de Minis terraad;

- hebben de rechters Y. de Wasseige en L. De Grève verslag uitgebracht;

- zijn de voormelde advocaten gehoord;

- is de zaak in beraad genomen.

De rechtspleging is gevoerd conform de artikelen 62 en volgende van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof, die betrekking hebben op het gebruik van de talen voor het Hof.

IV. *In rechte*

- A -

A.1. Twee memories zijn neergelegd, een door de Rijksdienst voor Pensioenen, een door de Minis terraad.

A.2. Na de feiten, de rechtspleging voor de feitenrechter en de tekst van de in de prejudiciële vraag geciteerde bepalingen in herinnering te hebben gebracht, voert de Rijksdienst voor Pensioenen artikel 1, § 1, aan van de wet van 20 juli 1990 tot instelling van een flexibele pensioenleeftijd voor werknemers en het uitvoeringsbesluit ervan van 4 december 1990 : aangezien in die teksten geen bepalingen voorkomen die de toepassing beletten van de artikelen 7, achtste lid, en 9, § 1, van het koninklijk besluit nr. 50 van 24 oktober 1967 en van artikel 29 van het koninklijk besluit van 21 december 1967, blijven « de principes van uitsluiting van het jaar van ingang van het pensioen en het vereiste dat de tewerkstelling vóór 1 januari 1955 gewoonlijk en hoofdzakelijk is uitgeoefend » toepasselijk op de pensioenen van na 1 januari 1991.

De memorie leidt daaruit af dat de prejudiciële vraag « zonder voorwerp is ».

A.3. De Ministerraad, die het vonnis interpreteert in het licht van het advies dat door de arbeidsauditeur is neergelegd, leidt daaruit af dat de in het geding zijnde discriminatie voortvloeit uit de toepassing van de artikelen 9, § 1, en 7, achtste lid, van het koninklijk besluit nr. 50.

A.3.1. Krachtens artikel 9, § 1, gecombineerd met artikel 29 van het koninklijk besluit van 21 december 1967, zou de discriminatie hierin bestaan dat, voor de werknemers die hun beroepsactiviteit vóór 1955 zijn begonnen, het eerste jaar van tewerkstelling al dan niet voor het pensioen zou worden meegerekend naargelang zij gedurende dat jaar al dan niet 185 dagen tewerk zouden zijn gesteld.

Dat verschil in behandeling zou verantwoord zijn gelet op de criteria die voortvloeien uit de rechtspraak van het Hof betreffende de artikelen 6 en 6bis van de Grondwet. Het criterium van tewerkstelling gedurende ten minste 185 dagen vloeit hieruit voort dat toentertijd, aangezien geen individuele loonrekening bestond, het pensioen berekend werd op basis van een forfaitair, jaarlijks en ondeelbaar loon : naargelang minder of meer dan 185 dagen zijn gewerkt, wordt het jaar niet of integraal meegeteld. De Ministerraad concludeert daaruit dat dat stelsel « derhalve op een objectief criterium steunt, dat niet alleen in overeenstemming is met het doel van de ter beoordeling staande norm, maar onontbeerlijk is om de toepassing ervan mogelijk te maken, zonder risico van willekeur, gelet op het ontbreken van een bewijs van exacte lonen voor de periode vóór 1955 ».

A.3.2. Ten aanzien van artikel 7, achtste lid, van het koninklijk besluit nr. 50, beklemtoont de Ministerraad, na kritiek te hebben geleverd op de suggestie van de arbeidsauditeur om die regel te wijzigen, dat die bepaling toepasselijk is op ieder die met pensioen gaat, zodat er geen discriminatie uit blijkt.

- B -

B.1. De prejudiciële vraag van de Arbeidsrechtbank te Charleroi betreft de conformiteit met artikel 6*bis* van de Grondwet, van « de wet van 20 juli 1990, artikel 3, § 1, tot instelling van een flexibele pensioenleeftijd voor werknemers, vergeleken met de bepalingen van de artikelen 7, achtste lid, en 9, § 1, van het koninklijk besluit nr. 50 van 24 oktober 1967, gelet op het criterium vastgesteld bij artikel 29 van het algemeen reglement van 21 december 1967 ».

B.2.1. Als eerste bepaling wordt in de prejudiciële vraag artikel 3, § 1, van de wet van 20 juli 1990 genoemd, dat als volgt luidt :

« Het recht op het rustpensioen wordt per kalenderjaar verkregen naar rata van een breuk van de werkelijke, fictieve en forfaitaire brutolonen bedoeld bij de artikelen 7, 8 en 9*bis* van het koninklijk besluit nr. 50 en in aanmerking genomen ten belope van :

a) 75 t.h. voor de werknemers van wie de echtgenoot :

- elke beroepsarbeid, behalve die door de Koning toegestaan, heeft gestaakt;
- geen van de vergoedingen of uitkeringen bedoeld in artikel 25 van het koninklijk besluit nr. 50 geniet;
- geen rust- en overlevingspensioen en geen als dusdanig geldende uitkeringen geniet, toegekend krachtens deze wet, krachtens het koninklijk besluit nr. 50, krachtens een Belgische regeling voor arbeiders, bedienden, mijnwerkers, zeevarenden of zelfstandigen, krachtens een Belgische regeling toepasselijk op het personeel van de overheidsdiensten of van de Nationale Maatschappij der Belgische Spoorwegen, [krachtens iedere andere Belgische regeling], krachtens een regeling van een vreemd land of krachtens een regeling toepasselijk op het personeel van een volkenrechtelijke instelling;

b) 60 t.h. voor de andere werknemers.

De breuk die met elk kalenderjaar overeenstemt heeft als teller de eenheid en als noemer het getal 45 of 40 naargelang het een man of een vrouw betreft.

Wanneer het aantal kalenderjaren die de loopbaan bevat, hoger is dan het aantal uitgedrukt door de noemer van de breuk, worden de kalenderjaren die recht geven op het voordeligste pensioen in aanmerking genomen tot beloop van dat laatste aantal. »

B.2.2. Uit de consideransen van het vonnis en het advies van de arbeidsauditeur vloeit voort dat artikel 3, § 1, van de wet van 20 juli 1990 slechts onder de toetsingsmacht van het Hof valt voor zover het artikel het recht op rustpensioen op een stelsel van kalenderjaren doet steunen.

Het Hof merkt op dat dat stelsel geldt voor alle werknemers zodat er te hunnen aanzien geen verschil in behandeling is dat artikel 6*bis* van de Grondwet zou kunnen schenden.

B.3.1. De tweede bepaling die in de prejudiciële vraag wordt genoemd is artikel 7, achtste lid, van het koninklijk besluit nr. 50 van 24 oktober 1967 betreffende het rust- en overlevingspensioen voor werknemers. Hoewel die bepaling slechts als vergelijkingspunt wordt genoemd, blijkt uit de motivering van het vonnis dat aan het Hof in werkelijkheid wordt gevraagd of die bepaling bestaanbaar is met artikel 6*bis* van de Grondwet. Het voormelde artikel 7, achtste lid, is gewijzigd bij de wet van 27 februari 1976 en bij het koninklijk besluit nr. 415 van 16 juli 1986, dat op zijn beurt bekrachtigd is bij de wet van 15 december 1986. Dat artikel bepaalt :

« Het loon van het jaar tijdens hetwelk de uitkering ingaat, uitgezonderd in het geval beoogd in het negende lid, en het loon van het jaar tijdens hetwelk betrokkene een rustpensioen krachtens dit besluit of krachtens de pensioenwetgeving voor arbeiders, bedienden, mijnwerkers of zeevarenden onder Belgische vlag geniet, worden niet in aanmerking genomen voor de berekening van het pensioen. »

B.3.2. Het jaar in de loop waarvan de uitkering ingaat of in de loop waarvan de belanghebbende een rustpensioen begint te genieten wordt in principe niet meegeteld bij het berekenen van het aantal in aanmerking te nemen kalenderjaren.

Het Hof merkt op dat, afgezien van wat de ondergrondse mijnwerkers betreft voor wie, gelet op hun bijzondere arbeidsomstandigheden, de wetgever een speciale regeling betreffende de pensioenleeftijd en de pensioenberekening vermocht uit te vaardigen en wier afwijkend stelsel door de feitenrechter trouwens niet in het geding is gebracht, de regel die is ingeschreven in artikel 7, achtste lid, van het koninklijk besluit nr. 50 van 24 oktober 1967 geldt voor alle werknemers, zodat er te hunnen aanzien geen verschil in behandeling is dat artikel 6*bis* van de Grondwet zou kunnen schenden.

B.4.1. Als derde bepaling wordt in de prejudiciële vraag artikel 9, § 1, van het koninklijk besluit nr. 50 van 24 oktober 1967 genoemd. Uit de motivering van het vonnis blijkt eveneens dat, hoewel die bepaling in de prejudiciële vraag als een vergelijkingspunt wordt vermeld, het Hof wordt gevraagd of zij verenigbaar is met artikel 6*bis* van de Grondwet.

Het koninklijk besluit nr. 50 van 24 oktober 1967 is vastgesteld op basis van de wet van 31 mei 1967 tot toekenning van bepaalde machten aan de Koning ten einde de economische heropleving, de bespoediging van de regionale reconversie en de stabilisatie van het begrotingsevenwicht te verzekeren, inzonderheid op basis van artikel 1, 9°, artikel 3, tweede lid, en artikel 4 van die wet. Dat koninklijk besluit is niet door een wet bekrachtigd. Artikel 9, § 1, ervan is niet door een wetsbepaling gewijzigd.

De vraag moet evenwel zo worden opgevat dat het Hof een vraag wordt gesteld over de bestaanbaarheid met artikel 6*bis* van de Grondwet, niet van het voormelde artikel 9, § 1, als zodanig, maar van artikel 1, § 1, van de wet van 20 juli 1990 in zoverre het voorschrijft dat de bepalingen van het koninklijk besluit nr. 50 « van toepassing (blijven) op de pensioenen die daadwerkelijk en voor de eerste maal ten vroegste op 1 januari 1991 ingaan, onverminderd de mogelijke toepassing van afwijkende bepalingen in deze wet ». Geen bepaling van de wet is afgeweken van artikel 9, § 1, van het koninklijk besluit nr. 50. Het Hof is bevoegd om te antwoorden op de vraag in zoverre zij betrekking heeft op dat artikel 9, § 1.

B.4.2. Artikel 9, § 1, van het koninklijk besluit nr. 50 roept een verschil in behandeling in het leven onder de werknemers die in de loop van een gegeven jaar niet gewoonlijk en hoofdzakelijk zijn tewerkgesteld, omdat die tewerkstelling in aanmerking wordt genomen voor de berekening van hun pensioen wanneer zij na 1 januari 1955 valt en daarentegen niet in aanmerking wordt genomen wanneer zij voor die datum valt.

B.4.3. Het onderscheid tussen werknemers naargelang zij vóór of na 1 januari 1955 zijn tewerkgesteld steunt op een objectief verschil : anders dan vanaf 1955 kenmerkt de periode vóór die datum zich door het feit dat er toen geen individuele loonrekening bestond waarmee de gegevens konden worden verzameld die noodzakelijk zijn voor de pensioenberekening, inzonderheid de hoogte van het werkelijk uitbetaalde loon in een bepaald tewerkstellingsjaar; de wetgever heeft met die feitelijke toestand rekening gehouden door, wat de jaren vóór 1955 betreft, een forfaitair loon in aanmerking te nemen met dien verstande dat een gewoonlijke en hoofdzakelijke tewerkstelling wordt aangetoond.

B.4.4. Een dergelijk verschil in behandeling is niet willekeurig. Wanneer het betaalde loon met zekerheid bekend is, is het immers een getrouwe afspiegeling van de werkelijkheid en de hoeveelheid verrichte prestaties, hoe beperkt ook. Daartegenover staat dat wanneer het loon slechts

forfaitair kan worden geraamd, het logisch is dat het forfait alleen dan wordt toegepast wanneer een gewone en hoofdzakelijke tewerkstelling wordt aangetoond, omdat anders een onevenredig voordeel wordt toegekend aan diegenen die slechts occasioneel en accessoir hebben gewerkt. Een dergelijke vereiste is in redelijkheid verantwoord.

Weliswaar kan aan de hand van de rekenmethode niet steeds het juiste loon dat vóór 1955 is uitbetaald terugberekend worden. Maar omdat de wetgever dat immers niet met zekerheid kon bepalen, kon hij slechts het gebruik van een algemene, forfaitaire formule toestaan die noodzakelijk benaderend en vereenvoudigend is. Ten deze blijkt niet dat de kans op fouten bij de toepassing van de gekozen methode onevenredig groot is.

B.5.1. De vierde bepaling die in de prejudiciële vraag wordt genoemd is artikel 29 van het koninklijk besluit van 21 december 1967 tot vaststelling van het algemeen reglement betreffende het rust- en overlevingspensioen voor werknemers. Dat artikel bepaalt :

« Wordt, voor de toepassing van het koninklijk besluit nr. 50 als gewoonlijk en hoofdzakelijk aangezien, elke tewerkstelling in hoedanigheid van werknemer welke zich normaal over honderd vijftachtig dagen van minstens vier uur per kalenderjaar uitstrekt, of elke tewerkstelling in dezelfde hoedanigheid welke minstens veertienhonderd tachtig uur per kalenderjaar omvat.

Wordt eveneens als gewoonlijk en hoofdzakelijk aangezien, de tewerkstelling in het onderwijs, wanneer de prestaties meer dan 6/10e van de voor de toekenning van een volledige wedde voorziene uurrooster omvatten.

Alleen de tewerkstelling als zeevarende of als mijnwerker wordt in aanmerking genomen voor de vaststelling van de gewoonlijke en hoofdzakelijke tewerkstelling in één van die hoedanigheden.

Er wordt verondersteld dat elke werkelijk begonnen arbeidsdag zolang geduurd heeft als de dagen waarop de betrokken werknemer gewerkt heeft. Eén maand inschrijving op de monsterrol telt voor dertig dagen tewerkstelling in hoedanigheid van zeevarende.

Voor de vaststelling van de gewoonlijke en hoofdzakelijke tewerkstelling worden de perioden bedoeld bij de artikelen 6, 7 en 34 tot 36 in aanmerking genomen. »

Het Hof is niet bevoegd om de grondwettigheid van een koninklijk besluit te beoordelen. Het komt de feitenrechter toe na te gaan of de Koning, in zoverre Hij een tewerkstelling van honderd vijftachtig dagen van vier uur per kalenderjaar heeft geëist, het begrip gewoonlijk en hoofdzakelijk uitgeoefende tewerkstelling al dan niet op discriminerende wijze heeft gedefinieerd.

Om die redenen,

het Hof

zegt voor recht dat artikel 3, § 1, van de wet van 20 juli 1990, artikel 7, achtste lid, van het koninklijk besluit nr. 50 van 24 oktober 1967, en artikel 9, § 1, van hetzelfde koninklijk besluit artikel 6*bis* van de Grondwet niet schenden.

Aldus uitgesproken in het Frans en het Nederlands, conform artikel 65 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof, op de openbare terechtzitting van 15 juli 1993.

De griffier,

De voorzitter,

H. Van der Zwalmen

M. Melchior